

Félagsráðgjafafélag Íslands

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík
Sent rafrænt á nefndasvið@althingi.is

Reykjavík, 6. nóvember 2023.

Efni: Umsögn vegna frumvarps til laga um breytingu á lögum um ávana- og fíkniefni, nr. 65/1974 (afglæpavæðing vörslu neysluskammta). 154. löggjafarþing 2023-2024. Þingskjal 102 - 102. mál.

Félagsráðgjafafélag Íslands þakkar fyrir tækifæri til að veita umsögn vegna frumvarps til laga um breytingu á lögum um ávana- og fíkniefni, nr. 65/1974 (afglæpavæðing vörslu neysluskammta). Um er að ræða frumvarp sem var áður lagt fram á 150. löggjafarþingi (23. mál), 151. löggjafarþingi (146. mál), 152. Löggjafarþingi (24. mál) og 153. Löggjafarþingi (5. mál). Með frumvarpinu er lagt til að ákvæðum laga um ávana- og fíkniefni verði breytt á þann hátt að bann við vörslu neysluskammta vímuefna verði afnumið. Félagsráðgjafafélag Íslands fagnar þeim tillögum að breytingum sem koma fram í frumvarpinu og telur þær vera til þess fallnar að draga úr skaðlegum afleiðingum og hliðarverkunum neyslu ávana- og fíkniefna, til aðstoðar og verndar neytendum efnanna og félagslegum réttindum þeirra, aðstandendum þeirra og samfélaginu í heild.

Hér er um að ræða málefni sem hefur verið til umfjöllunar um árabíl og félagið veitt samhljóma umsagnir við málið á fyrri stigum. Árið 2014 skipaði þáverandi heilbrigðisráðherra starfshóp sem lagði meðal annars fram tillögu um afnám fangelsisrefsinga fyrir vörslu á neysluskömmtum, þannig að enginn yrði dæmdur til fangelsisvistar fyrir þau brot. Tillagan var m.a. rökstudd með því að sú venja hafi mótast um árabíl við framkvæmd laga um ávana og fíkniefni að málum sé lokið með sektargerð þegar ekki er talinn leika vafi á því að magn haldlagðra efna sé til einkaneyslu. Undanfarin ár hefur verið áhersla á að aðstoða fólk með fíknivanda frekar en að refsast því og veita því sjálfsagða heilbrigðisþjónustu, samanber laga- og reglugerðasetningu til dæmis með lögum um breytingu á lögum um ávana- og fíkniefni, nr. 65/1974, með síðari breytingum (neyslurými) og reglugerð nr. 170/2021 um neyslurými. Þá hafa rannsóknir sýnt að afglæpavæðing á neysluskömmtum eykur öryggi fólks og líkur á að fólk leiti sér aðstoðar vegna ofskömmunar á vímuefnum eða annarra aðstoðar sé þess þörf. Jafnframt eykur það líkur á að fólk leiti til lögreglunar þegar það verður fyrir ofbeldi. Eins og staðan er í dag veigrar fólk sér við að kalla til lögreglu ef það á við vímuefnavanda að etja m.a. vegna hættunnar við að neysluskammtar sé teknir af þeim.

Félagsráðgjafafélag Íslands tekur undir mikilvægi þess að gæta að ákveðnu öryggissjónarmiði þegar um er að ræða börn, til að koma í veg fyrir mögulegan skaða sem barn getur orðið fyrir vegna neyslu fíkniefna. Hafa þarf í forgangi það sem barni er fyrir bestu og því er nauðsynlegt að lögregla hafi lagaheimild til að haldleggja fíkniefni í fórum barns þegar slíkt inngríp samræmist hagsmunum barnsins. Jafnframt þarf að tryggja aðgang að stuðningi og sérhæfðri meðferð.

Félagsráðgjafar vinna með einstaklingum, fjölskyldum, hópum og samfélögum sem eru að glíma við sálfélagslegan vanda og vilja gera breytingar á stöðu sinni sér í hag.

Félagsráðgjafar búa yfir viðtækri þekkingu og beita fjölbreyttum gagnreyndum aðferðum í vinnu sinni. Nám þeirra er fimm ára háskólanám sem skiptist í þriggja ára grunnnám þar sem þeir öðlast BA gráðu í félagsráðgjöf. Að því loknu tekur við tveggja ára meistaranám þar sem hluti námsins felst í starfsþjálfun utan Háskóla Íslands undir handleiðslu starfsþjálfunarkennara sem hafa fengið sérstaka þjálfun sem slíkir. Félagsráðgjafar geta að loknu námi sótt um löggild starfsréttindi í félagsráðgjöf til Embættis Landlæknis og leyfi til að reka heilbrigðisþjónustu hjá sama embætti. Félagsráðgjafar hafa þekkingu á fíknisjúkdómum og hafa færni til að hvetja og aðstoða einstaklinga við að komast í viðeigandi meðferð og eiga í samstarfi við þá sem meðferðina veita. Það er flókið að takast á við fíknisjúkdóma og það er þekkt að þau sem glíma við þá mæta oft fordómum og skilningsleysi almennings. Alþjóðaheilbrigðisstofnunin (WHO) hefur bent á að eitt stærsta heilbrigðisvandamál sem herjar á þjóðir heims megi rekja til fíknisjúkdóma. Það er því mikið í húfi að tryggja viðeigandi heilbrigðisþjónustu fyrir þennan hóp og mæta þeim af virðingu og manngæsku.

Það er ástæða til að fagna sérstaklega ákvæði sem ætlar ráðherra að skipa starfshóp til að hafa eftirlit með áhrifum og ávinningi af afgangspavæðingu vörslu neysluskammta vímuefna. Fram kemur að fulltrúar í hópnum munu koma frá margvíslegum stofnunum ríkisins auk samtakana Snarrótarinnar. Í því sambandi vill félagið benda á mikilvægi þess að fulltrúar í hópnum séu með fjölbreytta fagmenntun til að tryggja þverfaglega nálgun. Vert er að nefna að grundvöllur félagsráðgjafar er virðing fyrir manngildi og sérstöðu hvers einstaklings og trú á getu hans til að nýta hæfileika sína til fullnustu. Þá eru markmið félagsráðgjafar að vinna að lausn félagslegra og persónulegra vandamála og sporna við félagslegu ranglæti. Jafnframt vinna félagsráðgjafar gegn mannréttindabrotum hvar svo sem þau eiga sér stað.¹ Í ljósi siðareglna félagsráðgjafa og sérþekkingar þeirra er mikilvægt að félagsráðgjafi með sérþekkingu á málefnum einstaklinga með fíknivanda hafi aðkomu að starfi hópsins.

Félagsráðgjafafélag Íslands er tilbúið að fylgja athugasemdum sínum eftir sé þess óskað.

Með vinsemd og virðingu,
f.h. Félagsráðgjafafélags Íslands

Steinunn Bergmann
formaður

Umsögnin er unnin í samstarfi við fagdeild félagsráðgjafa í áfengis- og vímuefnamálum.

¹ Siðareglur félagsráðgjafa á Íslandi aðgengilegar á <https://felagsradgjof.is/felagsradgjof/sidareglur/>